

GORAŽDE: Heroji bitke za ranjenike

Poginuli radeći

Piše: Aleksandar Reljić
(Novi Sad)

Na spomen-ploči okačeenoj na ulazu u Kantonalnu bolnicu u Goraždu, ispisana su imena zdravstvenih radnika koji su u bosanskom ratu 1992-1995. poginuli radeći svoj posao. Pored dr Hasana Imamovića, dr Muhameda Pašića, Sabine Pašalić, Mehmeda Živojevića, Alije Kurtića, Satka Čosa i Nizama Halilovića, tu je i ime jedne Beograđanke - doktorke Dušanke Vujišić, koja je nekoliko godina pre rata došla da radi kao stomatološkinja, u tadašnjem Domu zdravlja u Goraždu.

Iako je imala više prilika da izađe iz grada, koji je od 4. maja 1992. bio pod opsadom snaga JNA i srpskih paravojnih formacija, doktorica Dušica nije želela da ga napusti, koji je bio pod konstantnom artiljerijskom vatrom. Doktorka Dušanka Vujišić poginula je 27. aprila 1993. u granatiranju

Nezavisno društvo novinara Vojvodine i Udruženje BH novinari uradili su zajednički projekat *Živjeti zajedno*, koji se bavi temama rata na prostorima bivše Jugoslavije kroz pozitivne ljudske priče koje pokazuju da je i poslije svega suživot moguć. U sklopu projekta bit će urađeno pet dokumentarnih filmova i 10 tekstova, koje *Dani* objavljaju kao medijski partner u BiH

goraždanske bolnice, zajedno sa kolegom, takođe stomatologom, dr Hasanom Imamovićem.

Iako do sada nije postavljeno nikakvo spomen-obeležje Predragu Peru Daciću, Goražde se i danas seća prekaljenog predratnog mangupa, koji je ostao u gradu kada je bilo najteže, i u to ratno vreme se prijavio da volontira u bolnici. I Pero Dacić je ubijen, dok je prevozio ranjenike. O njegovom ubistvu 30. maja 1992. u Višegradu ni danas se ne zna prava istina, ali postoje priče koje ukazuju da je izvršeno na brutalan način.

Iako je u aprilu 1992. počeo rat u istočnoj Bosni i Hercegovini, u

Goraždu su do kraja verovali da će se sve brzo smiriti. Prvog dana napada, grad je ostao bez vode, struje i telefona, odsečeni su svi prilazi, a sa okolnih brda pucalo se artiljerijom, snajperima i drugim naoružanjem. U grad, koji je do rata imao blizu 40 hiljada stanovnika, stiglo je više od 50 hiljada izbeglica iz celog gornjeg Podrinja. Iako je Goražde kasnije, u proleće 1993, proglašeno i za zaštićenu zonu Ujedinjenih nacija, živilo je u paklenim uslovima stalnog granatiranja, napada i gladi stanovništva, sve do kraja 1995. i potpisivanja Dejtonskog sporazuma.

Kroz goraždansku bolnicu za

Goražde pod artiljerijskom vatrom 1992.

Ahmo Adžović

svoj posao

četiri godine rata prošlo je oko 4.500 ranjenih, a samo u prvoj godini, od početka napada na grad do novembra meseca, bolница je primila 1.700 ranjenika. U goraždanskom Domu zdravlja na početku nisu bili spremni za rat. Prvih dana opsade doneta je odluka da se ranjenici odvoze sanitetom u okolne bolničke centre, koji su bili na teritoriji pod kontrolom srpskih snaga pa i u samu Srbiju i Crnu Goru, do Užica, Pljevalja i čak do Beograda.

Put patnje i straha

To je trajalo prva dva meseca rata, prisjeća se dr Emir Frašto, specijalista opšte medicine, koji je danas premijer Bosansko-podrinjskog kantona. "Imali smo nekog posebnog direktora. Mislio je da će neki sistem proraditi, da neko mora da se brine o ranjenicima. Nije nam dao da mi pokušamo da operišemo ljudi. Nismo imali hirurga, nismo imali ni čime, tako da faktički, da ljudi ne bi umirali na naše oči, bila je

kombinacija da se žrtvujemo, nađemo vozače koji bi vozili, i da sa njima ide medicinsko osoblje, kao neki garant. Ali, to je bio put patnje i straha," kaže doktor Frašto.

Na taj put odlazila je i pokojna doktorica Dušica, kako su je Goraždani zvali, koja je 25. jula 1992, u jednom intervjuu, objasnila grupici novinara da je ostala u Goraždu "zbog pacijenata i ljudi iz ovog grada". U video snimku intervjua se vidi kako objašnjava da je imala prilike da izađe iz grada, da i dalje ima mogućnosti da to učini, ali da ne želi.

"Želela bih samo preživeti ovaj rat, da se vratim u Beograd, u Srbiju, i da kažem tamo istinu ljudima. Ne, ljudima! Želim reći istinu roditeljima, jer moji roditelji ne znaju istinu", istakla je tada doktorica Dušica. Vozač saniteta, koji i danas radi taj posao u Kantonalnoj bolnici, Meho Čano seća se kada su on i doktorka Vujasić imali problema na Limskom mostu, kod Ustiprače.

"Malo je ko htio da ide u pratnji tada. Dušica je sjela zbog mene. Išli smo do Ustiprače i na Limski most i dolje su nas zaustavili. Izbacili su nas iz kola. Mene su pristavili uz neku stijenu i rafal opalili oko mene da me ubiju, a Dušicu su htjeli da bace s mosta. Međutim, neki mršaviji čovjek je došao i okrenuo sanitet, i mene okrenuo prema Goraždu", priča Čano. Kada su došli do Ustiprače, patrola ih je vratila u Sokolac. U Sokocu su Dušicu dva-tri sata ispitivali, "šta ona traži kod Muslimana i zašto im pomaže", a Meha nisu dirali. Pacijenta su primili u bolnicu u Sokocu i Dušica i Meho su nastavili put prema Goraždu.

Doktorica Dušica išla je u pratnji ranjenika i sa vozačem kola hitne pomoći Ibrahimom Paradžikom. Ovaj penzioner se prisjeća da je doktorica imala problema na punktu, kod Rudog, usput do Užica. "Onaj je provocirao pravo. Onaj jedan vojnik tamо. Ona je došla, drhti k' prut i došla je i kaže, onom našem načelniku – ja više ne idem. Valjda su je vidjeli da je Srpinkinja i da pomaže Muslimanima. Došla je i kaže daj da nešto pojmem, tako joj je bilo teško", priča Paradžik.

Tada su prevozili ranjenika Ahmeda Adžovića, nastavnika matematike i direktora tadašnje osnovne škole "Nikola Tesla" u

Goraždu, koji je ranjen drugog dana opsade grada i prevezen u užičku bonicu. Adžović, koji je i danas nastavnik u istoj školi, koja se sada zove "Husein ef. Đozo", kaže da su ih vojne patrole zaustavljale na "pet, šest punktova".

"Ja u početku nisam bio svjestan, jer sam u prvom momentu dobio šok i nisam mogao dobro da zaključujem, ali sjećam se da je dr Dušica izlazila i da se vraćala veoma ljuta, iznervirana," kaže Adžović, koji je drugog dana rata, dok je išao prema školi, pogoden snajperom u levu ruku i kojem je metak polomio kosti.

Živ sam jer se Pero snašao...

U pratnjama saniteta išao je i pokojni Predrag Dacić Pero, čiji su roditelji Jagoš i Joka, poreklom sa Žabljaka, bili učitelji u Goraždu. Odrastao je u tom gradu i bio je oženjen Munirom, sa kojom je imao čerkicu Dijanu. Nije bio medicinski radnik.

"To je bila velika hrabrost i veliki reskir i on je dolazio u bolnicu i pitao šta treba da pomogne i išao je sa našim vozačima. Teško je prelazio granicu, sa naše strane, a još teže sa srpske strane. Bilo je ljudi koji su pokušali da to urade kao on, i ostave auto, i ostave ranjenike, i pobegnu. Pero je o svakom vodio računa i do bolnice ih dovozio. Dolazio je sa nekom energijom i to je uticalo na sve nas da izdržimo," priča dr Frašto.

Pero je jednom spasio vozača Meha Čana, kada su se vraćali iz Pljevalja, gde su u bolnici ostavili jednu ranjenu ženu. Nosio je beli mantil na kojem je pisalo dr Emir Frašto.

"Na izlazu iz Pljevalja, kroz onu šumu, sretne nas Milun Kornjača. Ništa nas nije dirao, sjećam se dobro da je bio ranjen. Uzeo nam je auto, sjeo pored nas vojnik Pe-

rendija i mi smo došli do Mostinje. Moje su auto uzeli i očerali i prebacili nas u milicijska kola i došli smo u Čajniče. U Čajniču smo stajali pred komandom i rekli su nam da čekamo Miluna da odluči šta će sa nama biti," ispričao je Čano.

U Čajniče je tada stigao i Mehov kolega, vozač saniteta Mehmed Memo Živojević, i morao je, kao i Pero i Meho, prethodnog dana, da na istom mestu sačeka propusnicu za prolazak dalje. Pera i Meha su držali slobodne i samo su im rekli da čekaju Miluna Kornjaču.

"Mi smo sjeli i popili kafu. Rekoh, Memo, vraćaj se, nećeš moći proći. Međutim, Memo je dobio papir ko i ja, krenuo i od tada više nikada nisam čuo za njega," ističe Čano.

Navodi da je tamo bila kolona tenkova, vojske, koji su krenuli u napad na Goražde i Pero je u jednom momentu krenuo prema jednoj škodi, koju je vozio neki njegov prijatelj, a poznavao ga je i Čano. Ušli su sa njim u auto i stigli do brda iznad grada, na srpske položaje.

"Stigli smo do one Kozare, međutim je bilo strah. Samo je Pero znao da sam ja Musliman, a ono sve okolo je bila vojska, tenkovi... Krenuli smo u Bare. Narod u Barama ostao u kućama, a Pero je onda skinuo bijeli mantil i mahao i tako smo prešli u Dom zdravlja," priča Čano i navodi da su on i Pero tada izbegli sigurnu smrt.

"Mi smo pobegli. Kada je došao Milun, bilo je tu još Muslimana. Nijedan više nije živ. Ispade da sam ja jedini živ jer se Pero snašao, a ja bih čekao što će. Da Pero nije krenuo, i ja bih kao i ostali, kao moj kolega Memo Živojević... pobijen," ističe Čano.

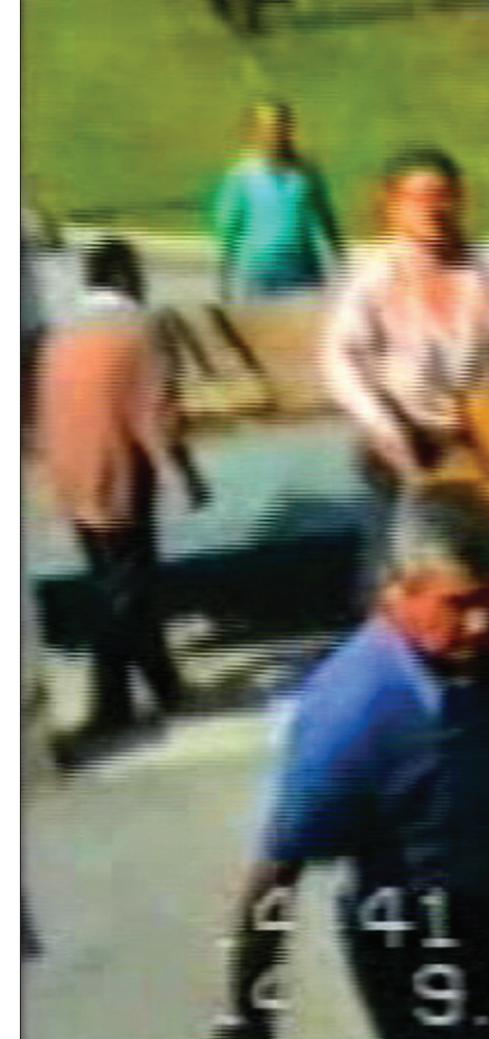
Dr Dušanka Vujasić poginula je 27. aprila 1993, u 37. godini života, od granata ispaljenih iz VBR-a, koje su doletele iz pravca Foče. Bila je u šestom mesecu trudnoće. Nije odmah izdahnula, ali kolege nisu uspele da spasu ni nju ni bebu

Zubarka iz Beograda

Nakon što se prekinulo sa praksom odvoženja ranjenika, doktorica Dušica Vujasić bila je jedna od lekara koja je, kao zubarka, asistirala i u hirurškim zahvatima, a sve vreme rata, operacije i amputacije ekstremiteta rađene su bez anestetika i uz pomoć obične testere.

"Ja mislim da u tom momentu nije bilo bolje žene u Domu zdravlja, kao raje, kao drugarice. Eto, ona je išla zbog mene, šta sam joj ja, išla je u pratnji. Radili smo tada u početku neprekidno. Bilo nas je možda 35, komplet sa doktorima," rekao je Meho Čano, vozač kola hitne pomoći.

"Ona je bila osoba oko koje je zračila jedna ljepota, jedna finoga... Za svakog je imala lijepu ri-

ječ i bila je nasmijana i vedra osoba. I u tim teškim vremenima, mislim da su njene kolege u bolnici shvatale koliko ona svojim primjerom i njima daje podršku," ocenio je Sijerčić.

Dr Dušanka Vujasić poginula je 27. aprila 1993, u 37. godini života, od granata ispaljenih iz VBR-a, koje su doletele iz pravca Foče. Bila je u šestom mesecu trudnoće. Nije odmah izdahnula, ali kolege nisu uspele da spasu ni nju ni bebu.

Strah i poštovanje

I Predrag Pero Dacić, koji je kao volonter išao u pratnji ranjenika i kasnije ih i sam vozio u bolnice van opkoljenog Goražda, ubijen je 30. maja 1992. u Višegradi. Imao je 39 godina. Pre toga, sklonio je roditelje, ženu i čerkicu iz grada. O njegovom ostanku u Goraždu priča njegov komšija i prijatelj Izet Oputar.

"Sekirao se za ženu, za dijete, a ja mu kažem, što nisi otiašao. Pusti sve, narod ide, vidiš i ti, gine se, ubiće te neko bezveze, ko ti se zamjerio prije rata, a on – neće me ne nikao, i nije mu stvarno niko ništa. Bilo je gdje je on tukao bezveze, a stvarno je raja bila sa njim, a i on, ko god je ranjen, stavljao je u auto i vozio. Izgubio život iza toga i eto," priča Oputar.

Abduselam Sijerčić-Pelam, komandant 31. Drinske udarne brigage

Izvlačenje ranjenika, Goražde 1992.

de Armije BiH, ocenjuje da su mnogi Goraždani imali jednu dozu straha prema njemu pre rata, jer je bio mangup i nije prezao da se potuče, iako je bio pravedan. "Štaviše, vrlo često je pravio problema i sa policijom i nije mu bilo strano ni da se potuče sa njima," kaže Pelam.

Perov komšija Izet, koji danas hoda na štakama, zbog dijabetesa koji je zaradio od stresa, kada je pobegao streljačkom vodu koji je pobjio njegove saborce, kaže da su "svi u Goraždu mislili da će Pero i on biti zločinci", svako na svojoj strani. "Svaki je rekao: 'Kakav će onaj četnik biti, braćo draga'", navodi Izet.

Pero Dacić je držao kafanu, u okolini bolnice. U Perovu kafanu, na početku rata, često je svraćao i Pelam i kaže da se seća Perovih povratak iz Užica ili Pljevalja. "Obično bi donosio štek, dvije, tri onog plavog ronhila i davao mi za borce. Ja kad sam obilazio ranjenike, svraćao sam u taj kafić, koji je maja kao nešto radio, jer nije bilo struje. Tu se sakupljalo nekoliko njih momaka. I onda bi izvadio štek cigara i to je bio njegov doprinos, sa kojim je on pokazivao da je na našoj strani", priča Sijerčić.

Perove avanture i smrt

Roditelji Pera Dacića, Jagoš i Janka, danas su pokojni, sestra Dražica je u Kanadi, a supruga Muni-

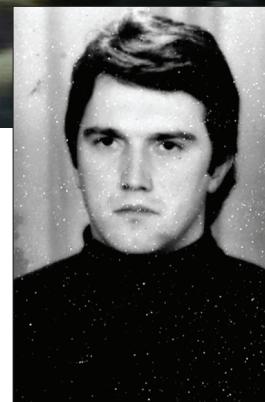
ra i čerka Dijana u Austriji. Njegov jedan od bližih rođaka je Nebojša Leković, bivši predsednik Fudbalskog saveza Srbije, potpredsednik nekadašnje Nove demokratije i narodni poslanik u pet mandata u skupštinama Srbije i bivše Savezne Republike Jugoslavije.

Perov otac i Lekovićevo majko, poreklom sa Žabljaka, bili su rođeni brat i sestra. Lekovići su se 1976. preselili u Kragujevac. Nebojša je bio deset godina mlađi od rođaka Pera.

"Pero je bio Džems Din onog vremena, buntovnik. Bio je odličan đak i napustio školu. Prvi je nosio afro frizuru, Apolon, lep kao lutka, nosio je one široke košulje, išao bos. Uvek je nas klinice čašćavao, kupovao nam sladoled, a mi smo se pozivali na njega, da niko ne sme da nas dira. On nam je bio zaštitnik", kaže Leković.

"O njemu su se ispredale priče, koje su sve prelazile u legendu, kako je u Dubrovniku hodoao po haubama i krovovima automobila ispred hotela Kompas da niko nije smeo da mu išta kaže. Čerka nekog generala mu je davala sve da ide sa njom za Beograd, pa obeća, pa uveče pobegne, ne dođe. To su priče koje su ličile na Pera," priča Leković.

Postoji više verzija o ubistvu Pera Dacića u Višegradi. Pelam Si-

**"Pero je bio
Džems Din onog
vremena,
buntovnik. Bio
je odličan đak i
napustio školu.
Prvi je nosio afro
frizuru, Apolon,
lep kao lutka,
nosio je one
široke košulje,
išao bos. Uvek je
nas klinice
čašćavao,
kupovao nam
sladoled, a mi
smo se pozivali
na njega, da niko
ne sme da nas
dira. On nam je
bio zaštitnik"**

jerčić kaže da ga je ubio Milan Lukić, koji je zbog monstruoznih ratnih zločina u Višegradi, u Haškom tribunalu jedini osuđen na doživotnu robiju.

"On se suprotstavio Lukiću u Višegradi i, jednostavno, temperament, kakav je bio, došlo je do tog verbalnog sukoba i, po našim saznanjima i izjavu svedoka koji je bio tu, Lukić ga je zaklao nasred mosta višegradskega i bacio ga u Drinu. Priča se da mu je Pero j... četničku majku", kaže Pelam.

On navodi da se ne zna gde su posmrtni ostaci i da mu je otac "umro od silne tuge", jer je "htio da dođe makar do tijela i da ga sahrani".

Sa druge strane, Izet kaže da nije tačna verzija da ga je ubio Milan Lukić. Tvrdi da je pravu verziju o ubistvu čuo od prijatelja Srbina iz Višegrada, kojem nikada ne bi odao ime.

"Njega je ubio kapetan crnogorski, koji ga je doveo na most i ošamario ga, a Pero mu je rekao: pa skinji mi lisice, pa me onda ošamari i pljunuo ga. Ovaj je izvadio pištolj i ubio ga. Tačno u čelo ga je pogodio. Svezali su ga za auto, vukli kroz Višgrad i onda su ga razapeli i napisali: 'Ovako radimo sa srpskim izdajnicima' To je sto postotako bilo", tvrdi Oputar.

Povratak u Goražde

Sin doktorice Dušice, Slobodan, smatra da se njegova majka nije žrtvovala time što je ostala u Goraždu, jer ta priča o njenoj žrtvi podupire priču o etničkim podešlama. "To je priča politike, a ta vrsta politike nije bila deo njene ličnosti", ocenjuje Slobodan.

"Ne gledam na taj njen život kao žrtvu, vidim ga kao život čoveka koji je imao svoj integritet i koji je prevazilazio priču politike. Taj integritet je bio na nivou, ja tu živim i počeo je rat za kojeg su krivci neke budale. Rat će da prođe, ja će ostati u svom domu i to je to. Ona je za vreme rata, kao i svi ostali ljudi, dala sve od sebe da pomogne drugima i da pomogne sebi", kaže Slobodan.

(Tekst je nastao kao deo projekta Living Together, koji sprovode Nezavisno društvo novinara Vojvodine i BH novinari, a koji je finansiran sredstvima Medijskog fonda Jačanje medijске slobode u Srbiji, Evropske unije, Delegacija Evropske unije u Srbiji. Sadržaj priloga je isključivo odgovornost realizatora projekta i ni na koji način ne odražava stavove i mišljenje Evropske unije)